

ÖNSÖZ

Araştırmacı olarak, neyin bilinebileceği (ontoloji) ve nasıl bilinebileceğine (epistemoloji) ilişkin felsefi yaklaşımımız ile araştırmamızı şekillendiririz. Epistemolojik duruşumuz, araştırmamızda sorduğumuz soruları ve araştırma desenimizi belirler. Doğa bilimlerinin sahip olduğu gerçekçi (realist) ontolojik konumu ve pozitivist epistemolojik duruşu benimseyen yaklaşım, araştırmacının araştırma sürecini etkilemediğini, kişisel deneyiminin tamamen kontrol edildiğini varsayar. Psikoterapi araştırmaları arasında, çok fazla sayıda katılımcıdan/hastadan ölçekler aracılığı ile ölçüm alınarak değerlendirmelerin yapıldığı ya da hasta-terapist diyalogunun ve davranışlarının bir kodlama sistemi içinde sayılarak frekanslarının alındığı nicel araştırmalar bulunmaktadır. Alana katkı sağlayan bu psikoterapi araştırmalarından farklı olarak, *rölativist ontolojik konum ve sosyal inşacı, post-pozitivist veya eleştirel epistemolojik duruş* ile yapılan nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı psikoterapi araştırmalarında, öznellik kontrol edilmesi gereken bir durum değildir. Aksine araştırmacının, terapist ve hastanın kişisel deneyimlerini anlamlandırma süreci oldukça değerlidir ve bu değerlendirmelere çalışmanın içerisinde yer verilmesi önemlidir.

Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan psikoterapi araştırmaları hızla artmaktadır (Levitt, 2015)¹. Amerika'da sosyal inşacı epistemolojik duruşu benimseyen ve nitel araştırma yöntemleri ile yapılmış psikoterapi araştırmalarında *söylem analizi* ve *anlatı analizi* sıklıkla kullanılmaktadır. Buna paralel olarak İngiltere'de de üniversitelerde klinik psikoloji yüksek lisans programlarında verilen nitel araştırma yöntemleri dersleri ve nitel araştırma yöntemleri ile yürütülen tezlerin sayısı da hızla artmıştır (Levitt, 2015)¹.

Türkiye'de yapılmış psikoterapi araştırmalarına bakıldığında ise, terapi sürecinin ölçeklerle değerlendirildiği araştırmalar ya da nicel kodlama sistemine dayanan araştırmalar bulunmakta ve alana katkı sağlamaktadır. Bunun dışında en çok vaka sunumlarının (case report) kullanıldığı görülmektedir. Vaka sunumları, bir vakanın değişim sürecini, yapılan müdahaleleri ve klinik gözlemleri aktarması açısından oldukça değerlidir. Bir nitel araştırma yöntemi olmayan ancak psikoterapi araştırmalarında sıklıkla kullanılan bir nitel analiz

¹ Levitt, H. M. (2015). Qualitative psychotherapy research: The journey so far and future directions. *Psychotherapy*, 52(1), 31-37.

yöntemi olan tematik analiz de ülkemizde yapılan nitel psikoterapi araştırmalarında kullanılmıştır.²

Türkiye’de, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütölen psikoterapi araştırmalarının sayısı oldukça azdır. Bu eksiklikten doğan ihtiyaç temelinde dergimizin bu sayısı, nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı psikoterapide süreç araştırmalarını kapsayan çalışmalara ayrılmıştır. Bu sayıdaki araştırmalarda, sadece nitel verinin (psikoterapi seanslarının transkriptleri) analizi yapılmamış; aynı zamanda araştırmacının kendi epistemolojik duruşu ile belirlediği metodolojiye (söylem analizi, konuşma analizi vb.) uygun bir şekilde ilerlettiği nitel psikoterapi araştırmalarına da yer verilmiştir. Her bir psikoterapi araştırmasının araştırma sorusu, terapi diyalogunda incelenen yapı, yazı dökümü ve analizleri kendi metodolojik zeminine göre şekillenmiştir. Bu sayının çeşitli aşamalarında ve önsöz yazımında bizden desteklerini esirgemeyen *Dr. Ögr. Üyesi Sevda Sarı Demir’e* teşekkürlerimizi sunarız.

Bu sayımızda yer verdiğimiz makalelerden ilki psikoterapide süreç analizini anlatan kuramsal bir makaledir ve nitel araştırma yöntemlerinin psikoterapi araştırmalarında kullanımını; konuşma analizi, söylem analizi ve anlatı analizini temel alarak aktarmaktadır. İkinci makalede, analitik yönelimli psikoterapi seanslarında özne pozisyonları ve özne pozisyonlarının değişim süreci, söylem analizi metodolojisi ile incelenmiştir. Üçüncü makalede, Lacanyen söylem analizinin kuramsal zemininden hareketle, madde bağımlılığı ve yasa ilişkisi terapi süreci içinde değerlendirilmiştir Dördüncü makalede, terapi diyalogundaki doğal etkileşime odaklanan konuşma analizi ile terapi seanslarındaki sessizlik ve işlevi analiz edilmiştir. Son makalede ise “taş atan ocuk metaforunun” terapi sürecinde kullanımı, metaforun değişimi ve hastanın değişimindeki rolü vaka sunumu ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Bu sayımızda bir arada topladığımız bu makalelerin, Türkiye’deki psikoterapi araştırmalarına katkı sağlaması amaçlanmış ve nitel araştırma yöntemleri ile yürütölecek psikoterapi süreç araştırmaları için önemli bir bilgi ve uygulama kaynağı oluşturması hedeflenmiştir.

Ayna Klinik Psikoloji Dergisi

² Tematik analizin bir veri analizi olarak kullanıldığı iki çalışma bu anlamda öne çıkmaktadır: Terapistlerin terapötik ittifakta bozulma yaşandığı terapi anları ile ilgili değerlendirmelerinin tematik analizinin yapıldığı araştırma (Gölüm & Soygüt, 2016); şema terapi tekniklerinin kullanıldığı öz-şefkat odaklı grup müdahalesinde psikoterapide değişimin analiz edildiği nitel araştırma (Sarı & Gençöz, yayında).